جدول تحلیل محتوای کتاب اخلاق پزشکی بر اساس نظریه سیستم ارزشی آلپورت

فریده اصغرزاده یزدی*، محسن آیتی، اسداله زنگویی، رضا دستجردی

چکیده

مقدمه: ارزیابی مداوم منابع درسی دانشگاهی و بازنگری در روش‌های ارائه آن‌ها برای کارآمدتر کردن این منابع در پاسخ‌گویی به نیازهای نسل نو و انتقال ارزش‌ها به آنان ضروری است. لذا در راستای ضرورت ارزشیابی کتاب‌های درسی، این پژوهش با هدف بررسی میزان توجه کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی) به مؤلفه‌های ارزشی آلپورت انجام شده است.

روش‌ها: روش مطالعه، تحلیل محتوا و با رویکرد کمی و از نوع مقوله‌ای بوده است. جامعه پژوهش در این مطالعه، کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی) است که در سال ۱۳۸۳ توسط معاونت آموزشی و امور دانشگاهی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین و به چاپ رسیده است. در این پژوهش نظریه «سیستم ارزشی آلپورت» مبنای تحلیل قرار گرفته است. در این بررسی واحد تحلیل محتوا جملات است که در متن کتاب به طور مستقیم یا غیرمستقیم (مفهوم آن‌ها) درباره هر یک از مؤلفه‌های ارزشی آلپورت به آن اشاره شده است. به منظور تعیین پایایی، فرمول اسکات مورد استفاده قرار گرفت. برای بررسی پایایی ده درصد از کل محتوای کتاب به همراه تعاریف مربوط به مؤلفه‌های ارزش‌ها و نشانگرهای مربوط به هر مؤلفه در اختیار داور دوم جهت کدگذاری مجدد قرار گرفت که میزان توافق به عنوان شاخصه‌ای از پایایی برابر با ۰/۹۰ مشاهده شد.

نتایج: میانگین سنخ ارزشی نسبت به کل جملات از ۸۷۹ جمله که در آن به ارزش پرداخته شده ۱±۱۴۶/۵ و انحراف معیار ۲/۷۶۶ است. یافته‌ها نشان داد به ترتیب بیش‌ترین درصد، ارزش‌های اجتماعی ۳۰/۸۳ درصد (۲۷۱ جمله)، مذهبی ۲۳/۴۳ درصد (۲۰۶ جمله)، سیاسی ۲۳/۰۹ درصد (۲۰۳ جمله)، نظری ۱۰/۳۵ درصد (۹۱ جمله)، اقتصادی ۹/۵۵ درصد (۸۴ جمله) و زیباشناختی با فراوانی ۲/۷۳ درصد (۲۴ جمله) است.

نتیجه‌گیری: ارزش‌های اجتماعی در این کتاب بیش‌تر مطرح شده و ارزش‌های زیباشناختی کم‌تر مد نظر قرار گرفته است. لذا پیشنهاد می‌شود با توجه به اهمیت موضوع، محتوای کتاب مورد نظر، بازبینی شود و حیطه‌های نظری، اقتصادی و زیباشناختی بیش‌تر مورد توجه قرار گیرند و با رعایت اصول سازمان دهی محتوا، اصل توازن رعایت شود.

واژه‌های کلیدی: ارزش‌ها، اخلاق پزشکی، تحلیل محتوا، پزشک

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ ۱۳۹٤؛ ۱۵(٤۳): ۳۳۸ تا ۳۵۲

مقدمه

ارزش‌ها جزء جدایی ناپذیر شخصیت و زندگی اجتماعی هستند و بدون وجود آن‌ها زندگی انسان بدون ساختار است. در واقع وجود ارزش‌هاست که به زندگی انسان جهت می‌دهد و بدون آن هیچ انگیزه‌ای برای رسیدن به هدف وجود ندارد. ارزش‌ها به طور گسترده به عنوان اصول اساسی و اعتقادات هستند که به عنوان راهنمای کلی رفتار در نظر گرفته می‌شود(۱).

* **نویسنده مسؤول:** فریده اصغرزاده یزدی، دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، خراسان جنوبی، ایران. asqarzadeyazdif@yahoo.com

دکتر محسن آیتی (دانشیار)، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، خراسان جنوبی، ایران. (mayati@birjand.ac.ir)؛ دکتر اسداله زنگویی (استادیار)، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، خراسان جنوبی، ایران. (asajed20001@yahoo.com)؛ دکتر رضا دستجردی (استادیار)، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، خراسان جنوبی، ایران. (r.dastjerdi@bums.ac.ir)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۱۲/۱۳، تاریخ اصلاحیه: ۹۴/۳/۴، تاریخ پذیرش: ۹۴/۴/۳۰

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

دانشگاه‌ها از جمله نظام‌های اجتماعی هستند که به عنوان انتقال‌دهنده ارزش‌ها نزد جوامع شناخته شده‌اند. به گفته نیلسن (Nielsen)آموزش ارزش‌ها در دانشگاه‌ها از طریق فکر کردن و عمل کردن صورت می‌گیرد. وی اشاره دارد که باید از طریق تدریس و خدمات یادگیری و برنامه‌های درسی به دانشجویان، ارزش‌های مشترکمان را از طریق فعالیت و عمل یاد دهیم(۲) در این راستا کتاب‌های درسی به عنوان مؤلفه‌های اساسی برنامه درسی تلقی می‌شود که بیش از ۹۰٪ رفتارهای شاگرد، استاد و عوامل مدیریتی را به خود وابسته می‌نماید(۳).

در ارتباط با ارزش‌های موجود در کتاب‌های درسی مطالعات زیادی انجام گرفته است. تواف (Towaf)، در پایان‌نامه‌ای به تحلیل محتوای کتاب‌های آموزش ارزش‌ها در دوره‌ی دبیرستان در اندونزی پرداخته است. او نتیجه گرفت که در کتاب‌های آموزش دینی، اصل اعتقاد به خدای یکتا و عدالت اجتماعی برای همه مردم اندونزی بسیار مورد تأکید قرار گرفته است(٤). یافته‌های تحقیق مهدی‌زاده و همکارش که به تحلیل محتوای کتاب‌های مطالعات اجتماعی سوم دبستان چاپ جدید و قدیم بر مبنای مصادیق ارزش‌های سند ملی برنامه درسی پرداخته‌اند، نشان داد که در کتاب جدیدالتألیف نسبت به کتاب قدیم، بیش‌تر به ارزش‌های ارتباط با خود و کم‌تر به مقوله ارتباط با خلقت پرداخته شده است(٥). یافته‌های مطالعه نوظهوری پهرآباد و همکارش نیز نشان داد در محتوای کتاب‌های درسی دینی دوره پیش حرفه‌ای، ارزش‌های عبادی ۳۲/۸٦٪، ارزش‌های اعتقادی ۲۷/٦٥٪، ارزش‌های اخلاقی ۲٥/۷٦٪، ارزش‌های اجتماعی ۱۱/۸۲٪ و ارزش‌های اقتصادی ۱/۸۹٪ را به خود اختصاص داده‌اند(٦). نتایج مطالعه حکیم‌زاده و همکارش، بیانگر آن است که در مجموع کتاب‌های درسی دینی دوره‌ی راهنمایی، ارزش‌های اعتقادی ٤٥/٤۳ درصد، ارزش‌های عبادی ۲٤/۹ درصد، ارزش‌های اجتماعی ۱۳/٥۱ درصد، ارزش‌های اخلاقی ۱۰/۲۸ درصد و ارزش‌های اقتصادی اسلام ٥/۸ درصد کل ارزش‌ها را به خود اختصاص می‌دهند(۷). در راستای موضوع مورد مطالعه، معتمد جهرمی و همکارش تحت عنوان نگرش دانشجویان نسبت به اصول اخلاق پزشکی و تطبیق آن با اخلاق اسلامی در دانشگاه علوم پزشکی کرمان به این نتیجه رسیدند که دانشجویان نگرش مثبتی نسبت به اصول اخلاقی داشته و این اصول را منطبق با اعتقادات و ارزش‌های اخلاق اسلامی می‌دانند(۸).

تأکید بر لزوم تلفیق اخلاق پزشکی و اخلاق اسلامی نیز به این دلیل است که مباحث اخلاق پزشکی را نمی‌توان مستقل از مبانی و اصول اعتقادی، فرهنگی و ارزشی افراد جامعه مطرح کرد. به نظر می‌رسد دانشجویان پزشکی، پس از گذراندن دوره تحصیل دارای باورها و رفتارهای خاص حرفه‌ای می‌شوند که متأسفانه تا حدی حساسیت‌های اخلاق آن‌ها را کاهش می‌دهد و تصمیم‌گیری اخلاقی را برای آن‌ها دشوار می‌سازد(۹). لاریجانی نیز بیان می‌کند که غفلت از آموزش‌های پایه لازم و عدم توجه به برخی ضرورت‌ها در زمینه آموزش اخلاق پزشکی، نگرانی‌هایی را در جامعه ایجاد کرده است که عدم توجه به موقع به این موضع می‌تواند با از بین رفتن قبح اخلاقی برخی اعمال و متداول شدن آن‌ها حرفه پزشکی را خدشه دار نموده و از اعتماد جامعه به لیاقت و امانت‌داری پزشکان بکاهد(۱۰).

بنابراین در سال‌های اخیر با افزایش موارد معضلات مربوط به اخلاق پزشکی، ترویج ارزش‌ها در میان دانشجویان علوم پزشکی به خصوص آن‌هایی که با بیمار در ارتباط مستقیم هستند، اهمیت خاصی یافته است(۱۱). سلواکومار (Selvakumar) و همکاران نیز تأکید دارند که نباید به بهانه حفاظت از سلامت انسان‌ها، کرامت انسانی و ارزش‌های انسانی را به خطر بیندازیم(۱۲). لذا با توجه به این که در جستجویی که انجام شد در مورد تحلیل محتوای ارزش‌ها در کتاب اخلاق پزشکی پژوهشی یافت نشد و همچنین با توجه به اهمیت ارزش‌ها در حرفه پزشکی، بررسی نقش ارزش‌ها در کتاب اخلاق پزشکی ضروری

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

احساس شد. این کتاب در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ به عنوان منبع جهت تدریس در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند مورد استفاده قرار گرفته است. بر همین اساس این مطالعه با هدف تحلیل محتوای کتاب اخلاق پزشکی بر اساس نظریه سیستم ارزشی آلپورت انجام شد. تا راهی برای افزایش شناخت مجموعه کتاب درسی دانشگاه و نیز افزایش موفقیت در ارتقای میزان شاخص‌های عملکردی آن باشد.

روش‌ها

این پژوهش به روش تحلیل محتوا و از نوع مقوله‌ای با هدف شناسایی ارزش‌های سیستم آلپورت انجام شد. تحلیل محتوا یک روش پژوهشی است که برای تشریح محتوا به صورت عینی، منظم و کمی به کار می‌رود(۱۳). جامعه پژوهش در این مطالعه، کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی) است که توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در سال ۱۳۸۳ چاپ گردیده است. این کتاب در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ جهت تدریس در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند استفاده گردیده است. کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی) شامل دو جلد است. جلد اول شامل ٦ فصل و جلد دوم شامل ۱۷ فصل است. جدول ۱ نشان‌دهنده اطلاعات مربوط به کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی) است.

جدول ۱: مشخصات کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی)

نام کتاب	جلد	شماره فصل	نام فصل	تعداد صفحه
اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی)	جلد اول	۱	تعریف اخلاق پزشکی و اشاره به اخلاق زیستی	٦ صفحه
		۲	مباحث عمده مطرح در اخلاق پزشکی امروز	٤٧ صفحه
		۳	فلسفه اخلاق پزشکی	۲۰ صفحه
		٤	آموزش و اخلاق پزشکی	٥ صفحه
		٥	اخلاق پزشکی و پژوهش	۱٥ صفحه
		٦	اخلاق پزشکی در دنیا و در کشور ما	۲٦ صفحه
	جلد دوم	۱	کسب رضایت از بیمار	٦ صفحه
		۲	آشکارسازی	٦ صفحه
		۳	ظرفیت	۷ صفحه
		٤	تصمیم‌گیری داوطلبانه	٦ صفحه
		٥	تصمیم‌گیری توسط فرد جایگزین	٦ صفحه
		٦	طراحی مراقبت‌های پیشرفته	٦ صفحه
		۷	حقیقت‌گویی	۷ صفحه
		۸	رازداری	۷ صفحه
		۹	سهیم کردن کودکان در تصمیمات پزشکی	۷ صفحه
		۱۰	اخلاق در تحقیقات پزشکی	۸ صفحه
		۱۱	اتانازی و کمک به خودکشی	٦ صفحه
		۱۲	معضلات اخلاقی در مراقبت از زنان	۸ صفحه
		۱۳	تخصیص منابع در پزشکی	۷ صفحه
		۱٤	اخلاق و ژنتیک پزشکی	۹ صفحه
		۱٥	چگونگی مراقبت‌های پایان زندگی	۷ صفحه
		۱٦	برخورد با درخواست‌های درمان نابجا	۹ صفحه
		۱۷	موضوع تعارض منافع در پژوهش آموزش و مراقبت از بیمار	۱۱ صفحه

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

در انجام پژوهش حاضر از روش تحلیل محتوا بر مبنای چارچوب کریپندروف(Krippendorff) برای تحلیل محتوای معنایی استفاده شد (١٤) و گام‌های ذیل دنبال شده است:

- استفاده از آزمون بررسی ارزش‌های آلپورت برای چارچوب کار و تعیین ٦ سنخ ارزشی آلپورت برای مؤلفه: هر ٦ سنخ ارزشی آلپورت که شامل نظری، اقتصادی، سیاسی، زیباشناختی، مذهبی و اجتماعی به عنوان یک مؤلفه جداگانه در نظر گرفته شد.

- مراجعه به خود آزمون و مقالاتی که تاکنون از آزمون ارزش‌های آلپورت استفاده کرده‌اند و تهیه نشانگرهای مرتبط به هر سنخ: با توجه به تعاریف متفاوتی که آزمون بررسی ارزش‌های آلپورت و مقالات متعدد از سنخ‌های ارزشی کرده‌اند، نکات مهم و مورد توجه در مورد تعاریف هر سنخ به عنوان نشانگر معرفی گردید. بدین معنا که هر مقاله تعریفی از سنخ‌های ارزشی ارائه داده‌اند، نکات کلیدی که در هر مقاله مؤلفه مورد نظر را تعریف می‌کرد به عنوان نشانگر انتخاب شد. در این پژوهش از آزمون آلپورت و پژوهش‌هایی مانند پژوهش سلیمان‌پور اصل و همکارش(١٥)، لطف‌آبادی و همکارش(١٦)، میردریکوندی(١٧)، اکرامی و همکاران(١٨)، نوظهوری پهرآباد و همکارش(٦)، حکیم‌زاده و همکارش(٧)، سمیعی و همکاران(١٩)، مهرابی‌زاده و همکاران(٢٠)، نوربالا و همکاران(٢١) استفاده گردید.

- روایی صوری نشانگرها توسط متخصصین: بعد از تهیه نشانگرها برای تعیین روایی، فهرست در اختیار ٤ نفر از اساتید دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه بیرجند که مطالعاتی در حوزه علوم اجتماعی داشتند، قرار گرفت تا جداول را مطالعه و فهرست نهایی را تنظیم کنند.

- تهیه جدولی دو بعدی که در یک بعد آن مؤلفه‌های ارزش‌ها و در بعد دیگر آن محتوای کتاب درسی بر اساس واحدهای ثبت قرار داده شد: بعد از گرفتن روایی صوری جدولی از مؤلفه‌ها و نشانگرها به دست آمد.

- مؤلفه‌ها و سپس نشانگرهای مربوط به هر مؤلفه از داخل کتاب استخراج و داخل جدول مقابل هر نشانگر تیک خورد: در ابتدا جلد اول کتاب و در همین راستا فصل اول مد نظر قرار گرفت و بعد از شمارش جملات کلی کتاب، ابتدا جملاتی که حاوی مؤلفه‌ها بودند کلمه به کلمه چه به صورت مستقیم و چه به صورت غیرمستقیم شناسایی و سپس هر نشانگر بر اساس مؤلفه مورد نظر تیک در جدول در جلد مورد نظر و در جلوی فصل خودش تیک خورد و در انتهای هر فصل تیک‌ها شمرده و به صورت فراوانی در جلوی جدول مقابل فصل نوشته شد.

- تعیین پایایی ١٠ درصد کتاب توسط داور دوم: در خصوص پایایی بررسی مقدماتی توسط نویسندگان صورت گرفت. به منظور تعیین پایایی، فرمول اسکات مورد استفاده قرار گرفت(٢٢). برای بررسی پایایی ده درصد از کل محتوای کتاب به همراه تعاریف مربوط به مؤلفه‌های ارزش‌ها و نشانگرهای مربوط به هر مؤلفه در اختیار داور دوم جهت کدگذاری مجدد قرار گرفت که میزان توافق به عنوان شاخصه‌ای از پایایی برابر با ٠/٩٠ مشاهده شد.

- فراوانی‌ها به صورت کلی و سپس به صورت جزیی شمارش شد(٢٣).

در این بررسی واحد تحلیل محتوا شامل جملات بود که در متن کتاب، فعالیت‌ها و پرسش‌ها به طور مستقیم یا غیرمستقیم (مفهوم آن‌ها) درباره هر یک از مؤلفه‌های ارزش‌ها بیان شده است.

معرفی مؤلفه‌ها

سنخ نظری: گرایش اصلی این سنخ حقیقت‌جویی است. چنین فردی یک نگرش شناختی دارد و در جستجوی همانندی‌ها و تفاوت‌هاست و به جای آنکه به زیبایی یا فایدهٔ عملی اشیاء توجه کند، فقط به مشاهده و استدلال عنایت دارد(٢٤).

سنخ اقتصادی: این سنخ به طور عمده به سودمندی اشیاء توجه دارد. چنین علاقه‌ای که در اصل از نیازمندی‌های بدنی (صیانت ذات) سرچشمه می‌گیرد. بعدها در فعالیت‌های عملی

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

مانند داد و ستد، تولید، بازاریابی، مصرف کالا، اعتبار مالی و گردآوری ثروت تجلی می‌کند. چنین فردی به جنبه‌های عملی و سودمند می‌نگرد و فی‌المثل می‌خواهد که آموزش و پرورش نتایج ملموس و عملی داشته باشد و برای دانشی که در عمل به کار نیاید ارزشی قائل نیست.(۲۵).

سنخ زیباشناختی: بر اساس آن‌ها درباره زیبایی کارهای هنری و طبیعی و مظاهر شخصیت و پوشاک و ساختمان و اقلام گوناگون به نمایش گذاشته شده و نیز زیبایی رفتار و نظم زندگی و شبکه روابط اجتماعی اظهار نظر می‌کنیم(۲۶). صورت و هماهنگی بالاترین ارزش برای این سنخ است. چنین فردی هر یک از تجربه‌های خود را از نظرگاه ظرافت، تقارن و تناسب ارزیابی می‌کند. زندگی را سلسله رویدادهایی می‌داند و از هر تجربه و تأثر به خاطر آنچه هست لذت می‌برد. ممکن است شخصاً هنرمند نباشد، اما علائق او بر وقایع هنری متمرکز است(۲۷).

سنخ اجتماعی: عشق به آدم‌ها بالاترین ارزش برای این سنخ است. سنخ اجتماعی برای آدم‌ها به خاطر این که انسان‌اند، ارزش قائل است و به همین دلیل نیز فردی است مهربان، اهل گذشت و صمیمی. چنین فردی ممکن است ارزش‌های نظری، اقتصادی و زیبایی گرایی را چیزی بی‌روح و غیرانسانی بداند. برخلاف سنخ سیاسی، برای فرد اجتماعی عشق تنها رابطه قابل قبول بین آدمیان است(۲۸).

سنخ سیاسی: بالاترین ارزش از نظر این سنخ قدرت است. فعالیت‌های چنین فردی محدود به حوزه سیاست به معنای اخص این کلمه نیست، بلکه در هر شغل و حرفه‌ای باشد به دنبال قدرت و سلطه است. با توجه به نقش روش رقابت و تلاش در صحنه‌های مختلف زندگی، بسیاری از فلاسفه قدرت‌گرایی را یکی از نیرومندترین انگیزه‌های انسان دانسته‌اند(۱۸).

سنخ مذهبی: مهم‌ترین نسخ مذهبی، وحدت‌جویی است. این سنخ گرایش عرفانی دارد و می‌کوشد هستی را در کل آن ادراک کند و خود را به کلیت فراگیر آن ارتباط دهد. به نقل از کیلانی به نظر اشپرانگر (Spranger): «ذهن چنین فردی دائماً متوجه خلق بالاترین و رضامندانه‌ترین تجربه ارزشی است». برخی از افراد این سنخ عرفانی، وحدت طلب هستند، یعنی افرادی که تجربه مذهبی آن‌ها به صورت تأیید زندگی و شرکت در آن جلوه می‌کند. با شور و اشتیاقی که این افراد در سینه دارند در هر رویدادی یک عنصر خدایی می‌بینند(۲۶).

نتایج

در مجموع از ۵۷۸۰ جمله از کتاب، ۸۷۹ جمله سنخ‌های ارزشی شناسایی شد. جدول ۲ نشان‌دهنده فراوانی مؤلفه‌ها در هر دو جلد کتاب است.

جدول ۲: فراوانی مؤلفه‌ها مربوط به هر دو جلد کتاب اخلاق پزشکی

سنخ	فراوانی جلد اول کتاب	فراوانی جلد دوم کتاب	مجموع
نظری	۵۷	۳٤	۹۱
اقتصادی	٦۰	۲٤	۸٤
زیبا شناختی	۲۳	۱	۲٤
اجتماعی	۱۲۵	۱٤٦	۲۷۱
سیاسی	٤۸	۱۵۵	۲۰۳
مذهبی	۱٦٦	٤۰	۲۰٦
مجموع	٤۷۹	٤۰۰	۸۷۹

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، جلد اول کتاب به سنخ نظری، اقتصادی، مذهبی بیش‌تر از جلد دوم پرداخته است؛ اما در مورد سنخ اجتماعی وسیاسی در جلد دوم بیش‌تر از جلد اول کتاب پرداخته شده است.

در مجموع جلد اول کتاب به سنخ‌های ارزشی با فراوانی ٤۷۹ نسبت به جلد دوم کتاب با فراوانی ٤۰۰ بیش‌تر پرداخته شده است. در جدول ۳ به مؤلفه‌ها و نشانگرها و فراوانی‌های مربوط به هر مؤلفه به تفکیک هر جلد و فصل کتاب به صورت جداگانه پرداخته شده است.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

جدول ۳: مؤلفه‌ها، نشانگرها و فراوانی‌های مربوط به هر مؤلفه در جلد اول و جلد دوم کتاب اخلاق پزشکی

	نشانگر		۱	۲	۳	٤	٥	٦	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱٤	۱٥	۱٦	۱۷	مجموع	مجموع سنخ
	حقیقت جویی	جلد اول*	۳	۸	۰	۰	۰	۰												۱۱	
		جلد دوم**	۰	۰	۰	۰	۰	۰	٥	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	٥	
	مفید بودن	جلد اول	۲	۱	۰	۰	۰	۰												٥	
	تحقیقات علمی	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۸	۱	۰	۲	۳	۱	۱	۱	۰	۰	۳	۲۱	
	تجربه گری	جلد اول	۲	۱	۰	۰	۰	۰	۲											۳	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	استدلالی	جلد اول	۲	۱	۰	۰	۰	۰	۲	۱										۳	
	بودن	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	افراد اهل اندیشه	جلد اول	۱	۱	۰	۱	۰	۱												٤	
	و دانش	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	خردمندی	جلد اول	۱	۰	۰	۱	۰	۲												٤	*٥٧
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	**٣٤
	طلب دانش و علم	جلد اول	۱	۲	۰	۰	۰	۰	۱											۳	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	سازمان دادن به	جلد اول	٥	۷	۷	۰	۰	۰	٥											۲	
	معرفت	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	انتقادنگری	جلد اول	٥	۷	۷	۰	۰	۰												۱۹	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	جهاد در راه خدا	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۰												۰	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۱	۰	۰	۱	٤	۸	
	مبارزه با ظلم و	جلد اول	۳	۰	۰	۰	۰	۰												۰	
	ستم	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰		
	تفکر در خلقت	جلد اول	۳	۰	۰	۰	۰	۰												۳	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	توسعه اقتصادی	جلد اول	۰	۱	۰	۰	۰	۰												۱	*٦٠
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰		**٢٤
	کسب اعتبار	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۰												۰	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰		
	اهمیت ثروت	جلد اول	۰	۱	۰	۰	۰	۱												۲	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	مالکیت	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۰												۰	
		جلد دوم	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	
	پیشرفت اقتصادی	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۰												۰	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰		
اقتصادی	سودمندی امور	جلد اول	۰	٦	۲۲	۰	۰	۱	۰	٦	۳۲									۲۹	
		جلد دوم	۰	٦	۲۲	۰	۰	۱	۰	٦	۳۲	۸	۰	۱	٤	۱	۱	۲	۱	۱۹	
	اهمیت کار و	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۲	۱												۳	
	تلاش	جلد دوم	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	
	داد و ستد	جلد اول	۱	۰	۰	۰	۰	۰												۱	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	بازاریابی	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۰													
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	مصرف کالا	جلد اول	۰	۲	۰	۰	۰	۰												۲	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	گردآوری ثروت	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۱												۱	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

	پرهیز از طمع ورزی و دنیا دوستی	جلد اول	۰	۵	۰	۰	۰	۰												۵	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	حرمت خوردن مال مردم و بیت المال	جلد اول	۰	۳	۰	۰	۰	۱												٤	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	دوری از بهره کشی و استعمار	جلد اول	۰	۸	۰	۰	۰	۱												۹	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	انفاق و بخشش در راه خدا	جلد اول	۰	۰	۱	۰	۰	۱												۲	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	تلاش برای کسب روزی حلال	جلد اول	۰	۱	۰	۰	۰	۰												۱	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	هماهنگی	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۰												۰	۲۳*
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱**
	زیبایی دوستی	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۱۸												۱۸	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰										۰	
زیباشناختی	تحسین زیبایی های طبیعی	جلد اول	۲	۰	۰	۰	۰	۰												۲	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰		
	جاودانگی جمال	جلد اول	۲	۰	۰	۰	۰	۰												۲	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰		
	وقت شناسی	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۱												۱	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰		
	جمعیت در روابط انسانی	جلد اول	۱	۱	۰	۰	۰	۱												۳	
		جلد دوم	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۳	
	پای بندی به اصول انسانی و نوع دوستی	جلد اول	۱	۸	۰	۰	۱	٤												١٤	
		جلد دوم	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	٤	
	رعایت حقوق اجتماعی	جلد اول	۱	٦	۰	۰	۱	۱												۹	
		جلد دوم	٦	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	٦	۰	۰	۰	۱	۰	۱۳	
	نگرش اجتماعی	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۲												۲	
		جلد دوم	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	
	حسن خلق و اخلاق خوش	جلد اول	۱	۵	۰	۰	۰	٤												۱۰	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	احترام به دیگران	جلد اول	۰	۷	۲	۵	۰	۰												١٤	
		جلد دوم	۵	۳	۲	۱	۱	۲	۰	۰	۰	٦	۰	۸	۱	۰	۲	۳	۰	۳٤	
اجتماعی	تواضع و فروتنی	جلد اول	۱	۳	۰	۰	۰	۱												۵	۱۲۵*
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	١٤٦**
	دوری از کبر و غرور و خودپسندی	جلد اول	۱	۱	۰	۰	۰	۰												۲	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	مهربانی با حیوانات	جلد اول	۰	۲	۰	۰	۰	۰												۲	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	مشورت	جلد اول	۰	۷	۰	۰	۰	۰	۰	۷										۷	
		جلد دوم	۳	۲	۱	۲	۲	۱	۰	۳	۰	۰	۲	۰	۰	۱۹	۰	۱	۰	۳٦	
	دوری از خشونت و بی رحمی و آزار دیگران	جلد اول	۰	٤	۰	۰	۱	۰	۰	٤										۵	
		جلد دوم	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	
	همکاری و شرکت در فعالیت‌های داوطلبانه	جلد اول	۱	۲	۰	۰	۰	۰												۳	
		جلد دوم	۰	۱	۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	
	سلام کردن و دادن پاسخ سلام	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۱												۱	
		جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

کمک به نیازمندان	جلد اول	۰	٤	۱	۰	۰	۰												٥	
و محرومان	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
عیادت از بیماران	جلد اول	۱	۰	۰	۰	۰	۱												۲	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
مشارکت اجتماعی	جلد اول	۲	۱	۰	۰	۰	۰												۳	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
حفظ محیط	جلد اول	۰	۱۱	۰	۰	۰	۰												۱۱	
زیست جمعی	جلد دوم	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰	٤	۰	۰	۰	۰	۰	۷	
رازداری	جلد اول	۰	۱۳	۲	۰	۲	۲												۱۹	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۶	۰	۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۳	
مسؤولیت پذیری	جلد اول	۱	٥	۰	۰	۰	۲												۸	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۸	۰	۰	۰	۹	
نفوذ شخصی	جلد اول	۰	۱	۰	۰	۰	۰												۱	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
پایداری و	جلد اول	۰	۱	۰	۰	۰	۰												۱	
استقامت	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
قانون مداری	جلد اول	۳	۲۲	۰	۰	۱	۲												۲۸	
	جلد دوم	۱۱	٥	٦	۲	٦	۸	٥	٦	٥	٥	۱٤	۱٤	۰	۳	۰	۱	۱	۹۲	٤۸*
قدرت گرایی	جلد اول	۱	۰	۰	۰	۰	۰												۱	۱٥٥**
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
مساوات، برابری	جلد اول	۰	۲	۲	۰	۰	۰												٤	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
تسلط	جلد اول	۱	۰	۰	۰	۰	۰												۱	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
پرهیز از بی	جلد اول	۱	۳	۳	۰	۰	۰												۷	
عدالتی	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	٦	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۲	۱۰	
آزادی	جلد اول	۰	۲	۱	۰	۰	۰												۳	
	جلد دوم	٤	۰	۱	۹	۳	٥	۰	٤	۳	۲	۱	۱٤	۰	۰	٤	۲	۰	٥۲	
احزاب سیاسی	جلد اول	۰	۱	۰	۰	۰	۰												۱	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
مسؤولیت	جلد اول	۰	۱	۰	۰	۰	۰												۱	
شهروندی	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
باورهای مذهبی	جلد اول	۳	۱٥	۱	۰	۱	۰												۲۰	
	جلد دوم	۲	۳	۳	۰	۹	۱	۰	۳	۰	٤	۳	۰	۰	۰	۱	۲	۰	۳۱	
اهمیت کتب	جلد اول	۳	۱	٦	۰	۰	۰												۱۰	
آسمانی	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
پای بندی به	جلد اول	۰	۲	۰	۰	۰	۰												۲	۱٦٦*
فرایض دینی	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	٤۰**
تجربه و عملکرد	جلد اول	۲	۱	۰	۰	۰	۰												۳	
دینی	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
پرهیزگاری	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۰	۲												۲	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
گرایش فلسفی	جلد اول	۱۱	۹	٥۷	۳	۰	۱۱												۹۱	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
گرایش عرفانی	جلد اول	٥	٦	٤	۰	۲	۱												۱۸	
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	
ایمان به معاد و	جلد اول	۰	۱	۱	۰	۰	۰												۲	
روز جزا	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	٤	۰	٦	
ایمان به خدا	جلد اول	٤	۱	۱	۰	۰	۱												٦	
(توحید)	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	

سیاسی

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

اعتقاد به امامت و	جلد اول	۰	۰	۰	۰	۱																۱
و لایت (ایمان به	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰														۱	۰	۱
ائمه معصومین)																						
ایمان به پیامبران	جلد اول	۰	۰	۱	۰	۰																۱
	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰														۰	۰	۰
ایمان به صفات خدا	جلد اول	٤	۲	۱	۰	۰																۷
(قادر، علیم، دانا،	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰														۰	۰	۰
مهربان، بخشنده)																						
ایمان به کتاب	جلد اول	۰	۱	۰	۰	۰																۱
آسمانی	جلد دوم	۰	۰	۰	۰	۰														۰	۰	۰
	مجموع	۷۹	۲۰۷	۱۱۲	۱۰	٦٦																٤۸۷
	مجموع	۳٦	۱۷	۱٤	۱٦	۲۰	۳۲	۱۳	٤۹	۲۵	٤۹	۹	٤۳	۱۸	۳۲	۱۰	۱۷	۱٤	٤۰۰			

به نشانگرهای "ساده زیستی و دوری از تجمل، آباد کردن زمین و حفظ طبیعت، اجتناب از اسراف و تبذیر، گرایش به مسائل هنری، قرض‌الحسنه و صرفه جویی و پس‌انداز، قناعت و اتکای به خود، نظم و انضباط، توجه به آثار هنری، آفرینش هنری، برپایی نماز جماعت، نظافت، پاکیو طهارت، حج، امانت داری، صله رحم، ایثار و فداکاری و شهادت، جان فشانی، رعایت حق همسایگان، نظم اجتماعی، شجاعت، نظم" اجتماعی، نظم اجتماعی، حفاظت از اموال عمومی، رسیدگی به یتیمان، هم نشینی با نیکان، رقابت با دیگران، وحدت جویی، توکل به خداوند، ایمان به فرشتگان، ایمان به عدل الهی، ایمان به پیامبر اسلام در جلد اول و دوم کتاب اشاره نشده بود.

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، جلد اول کتاب بیش‌تر به ارزش‌های مذهبی با فراوانی ١٦٦ پرداخته است در صورتی که از ارزش زیباشناختی با فراوانی ۲۳ غافل مانده است. ارزش اجتماعی با فراوانی ۱۲۵ نیز بعد از ارزش مذهبی دارای بیش‌ترین فراوانی است. بعد از ارزش اجتماعی، اقتصادی با فراوانی ٦۰، ارزش نظری با فراوانی ۵۷ و سیاسی با فراوانی ٤۸ به ترتیب بیش‌ترین فراوانی را دارا هستند.

جلد دوم کتاب بیش‌تر به ارزش‌های اجتماعی با فراوانی ١٤٦ و سیاسی با فراوانی ۱۵۵ پرداخته است در صورتی که از ارزش زیباشناختی با فراوانی ۱ غافل مانده است. ارزش مذهبی با فراوانی ٤۰، اقتصادی با فراوانی ۲٤، نظری با فراوانی ۳٤ در جلد دوم کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است.

جدول ۴: توزیع فراوانی و نسبی هر مؤلفه

کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی)	
سنخ	درصد فراوانی
اجتماعی	۲۷۱(٪۳۰/۸۳)
مذهبی	۲۰٦(٪۲۳/٤۳)
سیاسی	۲۰۳(٪۲۳/٤۳)
نظری	۹۱(٪۱۰/۳۵)
اقتصادی	۸٤(٪۹/۵۵)
زیباشناختی	۲٤(٪۲/۷۳)
مجموع	۸۷۹(٪۱۰۰)
میانگین و انحراف معیار	۱٤٦/۵±۲/۷٦

جدول ٤ نشان‌دهنده مؤلفه‌ها و فراوانی‌های مربوط به هر مؤلفه در هر دو جلد کتاب است.

یافته‌ها نشان می‌دهد که این کتاب در ابتدا به ترتیب ارزش‌های اجتماعی با فراوانی ۲۷۱، مذهبی با فراوانی ۲۰٦، سیاسی با فراوانی ۲۰۳، نظری با فراوانی ۹۱، اقتصادی با فراوانی ۸٤ و زیباشناختی با فراوانی ۲٤ را مورد توجه قرار می‌دهد. نمودار ۱ نشان‌دهنده فراوانی سنخ‌های ارزشی آلپورت در کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی) است.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

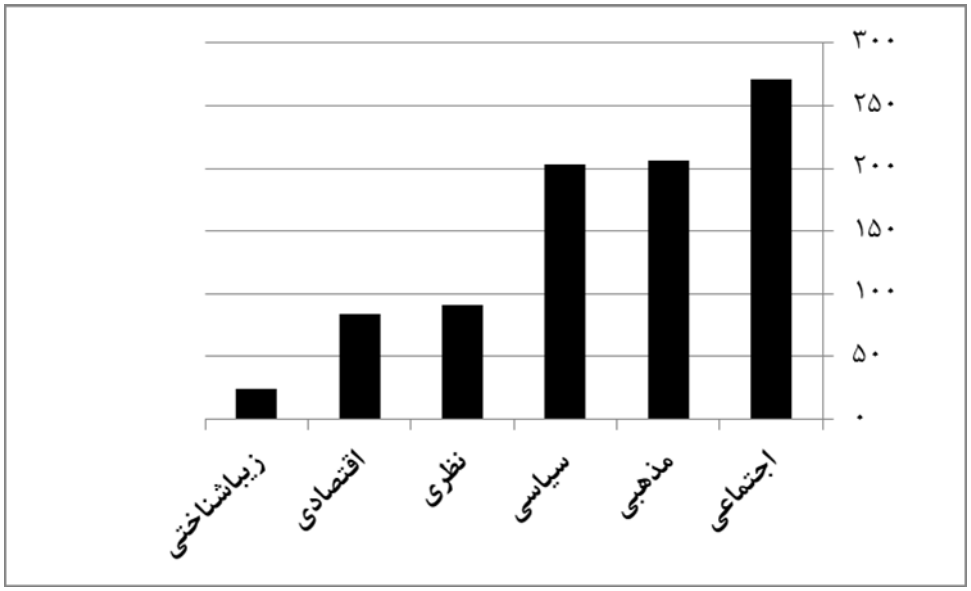

نمودار ۱: فراوانی سنخ‌های ارزشی آلپورت در کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی)

بحث

یافته‌های این مطالعه که با هدف بررسی میزان توجه کتاب اخلاق پزشکی به مؤلفه‌های ارزشی آلپورت انجام شده است، حاکی از آن است که کتاب اخلاق پزشکی (پزشک و ملاحظات اخلاقی) بیش‌ترین توجه خود را به سنخ اجتماعی سیستم ارزشی آلپورت معطوف کرده است و این بدین معنا است که این کتاب ارزش‌هایی از قبیل: رعایت حقوق اجتماعی، حسن خلق و اخلاق خوش، احترام به دیگران، تواضع و فروتنی، امانت‌داری، پای‌بندی به اصول انسانی و نوع دوستی، دوری از کبر و غرور و خود پرستی، رازداری را ترویج می‌کند. برای یک پزشک لازم است که برای نجات جان بیماران از حب و بغض خالی باشد و فقط و فقط به فکر درمان بیماران باشد. پژوهش ولیخانی و همکاران می‌تواند شاهدی بر شیوع یک ارزش در جامعه به طور یکسان باشد. در این پژوهش نیز که بر روی سیستم ارزشی کارکنان دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد انجام شد، ارزش اجتماعی کارکنان در صدر ارزش‌های سیستمی آلپورت قرار گرفت(۲۸) که نشان می‌دهد ارزش اجتماعی در کتاب‌های پزشکی و در کل در دانشگاه‌های علوم پزشکی دارای اولویت ویژه‌ای است. هم‌چنین یافته‌های این پژوهش تا حدودی با پژوهش نوربالا و همکاران هم سو است. در این پژوهش که بر روی دانشجویان دانشگاه شاهد انجام شد، ارزش اجتماعی در اولویت دوم سنخ ارزش‌های آلپورت شناسایی شد(۲۱). این موضوع بیانگر این است که کتاب‌های دانشگاهی و بالاخص کتاب مورد بحث با اولویت دادن به ارزش اجتماعی، دانشجویان را به سمت به کارگیری این ارزش سوق می‌دهد.

در این پژوهش ارزش مذهبی در اولویت دوم و بعد از ارزش اجتماعی قرار می‌گیرد و این بدین معنا است که از یک پزشک انتظار می‌رود بعد از اهمیت دادن به نجات جان انسان‌ها، تلاش خود را برای رضای خدا خالص گرداند و به فرایض دینی پای‌بند باشد و چون جامعه ما اسلامی است یک پزشک نمونه با عمل خود یک جامعه اسلامی را به تصویر بکشد و برای نجات جان انسان‌ها به اطرافیان و خود بیمار، وجود خدا و یاری جستن از او را گوشزد نماید. این پژوهش با یافته‌های نوظهوری پهرآباد و همکارش و هم‌چنین یافته‌های حکیم‌زاده و همکارش هم‌سو است. در این دو پژوهش نیز ارزش‌های

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

اعتقادی و عبادی در اولویت اول و دوم قرار دارد که این ارزش‌های اعتقادی و عبادی در نظریه سیستم ارزشی آلپورت تحت عنوان ارزش‌های مذهبی است(٦و٧). در این پژوهش نیز بیان می‌شود که کتاب مورد بحث اولویت زیادی را به ارزش دینی می‌دهد. در جامعه اسلامی ما نیز چنین انتظاری از کتاب‌ها می‌رود که ارزش‌های مذهبی را به دانشجویان منتقل گرداند.

ارزش‌های سیاسی در این پژوهش در اولویت سوم قرار می‌گیرد و این بدین معنا است که از یک پزشک انتظار می‌رود بعد اهمیت دادن به نجات جان انسان‌ها و اهمیت دادن به ارتباط با معبود خویش با بی عدالتی مبارزه نماید. پژوهش مرادی و همکاران و پژوهش اکرامی نیز می‌تواند شاهدی بر شیوع یک ارزش در جامعه به طور یکسان باشد. در این پژوهش ارزش سیاسی بین نظام ارزشی آلپورت در اولویت دوم قرار دارد(٢٩و٣٠). هر چند ارزش سیاسی با توجه کم‌تری در کتاب مورد بحث پرداخته شده است اما توجه به ارزش‌های سیاسی در کتاب اخلاق پزشکی، نشانه توجه به ارزش آزادی بیان به دانشجو و قشر فرهنگی در این محتوا است.

در این پژوهش ارزش نظری در اولویت چهارم قرار دارد و این بدین معنا است که بعد از اهمیت نجات جان انسان‌ها، ارتباط با خالق و داشتن قدرت، حقیقت‌جویی دارای ارزش است. از یک پزشک انتظار می‌رود اهل خرد و دانش باشد، دانش خود را به روز گرداند، با دید انتقادی به مسائل و امور نگاه کند و در خلقت خود تفکر کند. پژوهش نوربالا و همکاران نیز می‌تواند شاهدی بر شیوع یک ارزش در جامعه به طور یکسان باشد. در این پژوهش ارزش نظری دانشجویان ورودی پسر در اولویت چهارم قرار داشت(٢١). با وجود این که در کتاب اخلاق پزشکی به ارزش نظری به صورت محدود پرداخته شده است اما انتظار می‌رود بیش‌تر به این ارزش توجه شود و دانشجو را فردی بار بیاورند که خود به دنبال حقیقت و دانش برود نه این که منتظر بماند تا دانش را فقط حفظ کند. دانشجو باید بیاموزد که اطلاعات خود را به روز گرداند و با جستجوی مداوم دانش به یادگیری مادام‌العمر بپردازد.

بعد از سنخ نظری، ارزش اقتصادی مد نظر قرار گرفته است و این بدین معنا است که از یک پزشک انتظار می‌رود بعد از سنخ‌های ارزشی مطرح شده، به سودمندی امور، کسب اعتبار، قناعت و اتکای به خود اهمیت دهد. این پژوهش با یافته‌های نوظهوری پهرآباد و همکارش و حکیم‌زاده و همکارش هم‌سو است. در این دو پژوهش نیز ارزش‌های اقتصادی در اولویت نهایی از بین سایر ارزش‌ها قرار گرفته است(٦و٧).

در نهایت سنخ زیباشناختی در این کتاب در اولویت آخر قرار گرفته است و این بدین معنا است که از یک پزشک انتظار می‌رود بعد از اولویت دادن به ارزش‌های دیگر به زیبایی و مسائل هنری ارزش بدهد. پژوهش نوربالا و همکاران نیز می‌تواند شاهدی بر شیوع یک ارزش در جامعه به طور یکسان باشد. در این پژوهش سنخ زیباشناختی در اولویت آخر شناسایی شده است(٢١).

بر اساس یافته‌های این پژوهش، بعضی از ارزش‌ها در کتاب اخلاق پزشکی کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. لذا پیشنهاد می‌گردد که در حیطه نظری به ارزش‌های تجربه‌گری، جهاد در راه خدا، مبارزه با ظلم و ستم و تفکر در خلقت؛ در حیطه اقتصادی، به ارزش‌های توسعه اقتصادی، کسب اعتبار، اهمیت ثروت، مالکیت، پیشرفت اقتصادی، اهمیت کار و تلاش، داد و ستد، بازاریابی، مصرف کالا، پرهیز از طمع ورزی و دنیا دوستی، ساده زیستی و دوری از تجمل، حرمت خوردن مال مردم و بیت‌المال، آباد کردن زمین و حفظ طبیعت، اجتناب از اسراف و تبذیر، گردآوری ثروت، قرض‌الحسنه و صرفه‌جویی و پس‌انداز، قناعت و اتکای به خود و تلاش برای کسب روزی حلال؛ در حیطه‌ی زیباشناختی، به ارزش‌های هماهنگی، توجه آثار هنری، آفرینش هنری، نظم و انضباط، گرایش به مسائل هنری، برپایی نماز

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

جماعت، نظافت، پاکیزگی و طهارت، حج، وقت‌شناسی؛ در حیطه‌ی اجتماعی به ارزش‌های نگرش اجتماعی، امانت‌داری، صله رحم، ایثار و فداکاری و شهادت، جان فشانی، سلام کردن و دادن پاسخ سلام، رعایت حق همسایگان، حفاظت از اموال عمومی، رسیدگی به یتیمان، هم‌نشینی با نیکان؛ در حیطه‌ی سیاسی ارزش‌های شهرت، رقابت با دیگران و شجاعت و در حیطه‌ی مذهبی ارزش‌های پرهیزگاری، وحدت‌جویی، ایمان به پیامبران، توکل به خداوند، ایمان به فرشتگان و ایمان به عدل الهی در حد لازم توجه شود.

هم‌چنین ارزش سیاسی در این پژوهش دارای میانگین ۲۳/۰۹ درصد بود. این امتیاز برای محیط دانشگاهی امتیاز رضایت‌بخش و مورد انتظاری نیست چرا که محیط علمی و دانشگاهی که از آن به عنوان منشا تحولات جامعه نام برده می‌شود، انتظار می‌رود از نظر سیاسی دارای رشد بالایی باشد. لذا عنایت به رفع این نقیصه در دانشگاه و تلاش در جهت ریشه‌یابی، شناسایی علل سیاست‌زدگی احتمالی و رفع موانع و مشکلات مرتبط با آن‌ها بایستی در اولویت برنامه کاری مدیران دانشگاه قرار گیرد(۲۸). در ضمن با توجه به پیچیدگی سنجش میزان ارزش‌های مذهبی و ابعاد گوناگون آن، نیاز به بررسی‌های بیش‌تر و دقیق‌تر احساس می‌شود.

در پایان این قسمت یادآوری این نکته ضروری است که سیستم‌های ارزشی مختلفی شناخته شده است مثل سیستم ارزشی روکیچ (Rokeach)(۳۱)، شوارتز (Schwartz)(۳۲) و غیره که به دلیل گستردگی تعاریفی که در مورد مؤلفه‌های آلپورت وجود داشت و در قسمت روش توضیح داده شد از این سیستم استفاده گردید. همچنین تعاریف یکسان و مشخصی در مورد ارزش‌ها و این که چطور و در چه اولویتی ارزش‌ها در کتاب‌های درسی گنجانده شود، مشخص نشده است؛ لذا موارد ذکر شده در بالا فقط به عنوان پیشنهاد مطرح می‌گردد.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد کتاب اخلاق پزشکی با در نظر گرفتن نجات جان انسان‌ها به سنخ اجتماعی ارزش بیش‌تری داده است. علاوه بر این ویژگی‌هایی مثل رازداری، احترام به دیگران، دوری از آزار و اذیت دیگران نیز در سنخ اجتماعی را مورد توجه قرار داده است. در درجه دوم چون اخلاق در دین ما در درجه اول اهمیت قرار دارد سنخ مذهبی نیز بعد از عشق به آدم‌ها قرار می‌گیرد تا با در نظر داشتن خدا و دین ابتدا نجات جان انسان‌ها مطرح باشد بعد اولویت‌های دیگری مثل مادیات و غیره. سنخ سیاسی هم به دانشجویان پزشکی این قدرت را می‌دهد تا در هنگام تصمیم‌گیری هرگز جهت‌گیری‌های نژادی، حزبی، مذهبی و غیره مانع استدلال صحیح آنها نشود. بقیه سنخ‌ها نیز در این کتاب با فراوانی بسیار کم‌تر از سنخ‌های گفته شده مطرح گردیده است. مسائلی از قبیل به روز کردن دانش خود، سودمندی دانش و هماهنگی امور نیز در این کتاب مورد توجه قرار گرفته است. در حیطه جامعه‌شناسی، (دورکیم) ارزش‌ها را عینی و جامعه را آفریننده ارزش‌ها می‌داند(۳۳). با توجه به این که کتاب اخلاق پزشکی در جامعه اسلامی تدوین و به چاپ می‌رسد و همچنین منظومه ارزشی اسلام منظومه‌ای کامل و شامل همه ابعاد است، انتظار می‌رود به همان اندازه که به ابعاد اجتماعی توجه ویژه انجام شده است به همان اندازه یا حداقل به ابعاد ارزشی مذهبی، نظری، اقتصادی و زیباشناختی نیز توجه بیش‌تری معطوف گردد. از آن‌جایی که چارچوب ارزش‌ها آمیزه‌ای از عوامل محیطی، اجتماعی و عناصری نظیر شرایط اقتصادی، دین، شغل و سطح آموزش است(۳۰). لذا با عنایت به وجود موارد مطرح شده پیشنهاد می‌گردد به حیطه‌های ارزشی مذهبی، نظری، اقتصادی و زیباشناختی بیش‌تر توجه شود.

نسخه قبلی کتاب اخلاق پزشکی در سال ۸۳ و نسخه جدید کتاب در سال ۹۲ مورد بازنگری قرار گرفت (البته

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

در زمان انجام این تحقیق نسخه ۸۳ تدریس می‌شد)، لذا با پیشرفت سریع علم و تغییر قوانین و ارزش‌ها، پیشنهاد می‌گردد کتاب درسی مذکور همواره و طی دوره‌های پنج ساله مورد تجدیدنظر قرار بگیرد و منطبق با آخرین تغییرات روز جهان شود. همچنین پیشنهاد می‌شود این کتاب از طریق دیگر سیستم‌های ارزشی نیز مورد ارزیابی قرار گیرد تا تصمیم‌گیری دقیق‌تری در مورد بازنگری کتاب مورد نظر حاصل شود. انجام مطالعه‌ای با هدف بررسی تأثیر این درس بر دانشجویان و عوامل مرتبط با آن نیز ضروری به نظر می‌رسد.

قدردانی

پژوهشگران مراتب سپاس و قدردانی خود را ازمسوولین محترم دانشگاه علوم پزشکی بیرجند ونیز مسوول محترم کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی بیرجند اعلام می دارند.

منابع

1. Curriculum Corporation. Values Education Study. Australia: Carlton South Victoria 3053; 2003.
2. Nielsen WT. Values Education through thinking, feeling and doing. Social Educator 2005; 23(2): 1 - 11.
3. Yarali J. [Barrasi maharathaye ertebati va Ejtamae dar ketabhaye darsi talimat ejtemaee dore rahnamaee tahsili (Content Analysis)]. Faslname talim va tarbiat. 2008; 24(93): 191 - 221. [Persian]
4. Towaf SM. The textbooks of values education in indonesian secondary schools: a content analysis[thesis]. the University of hong kong; 1990.
5. Mahdizade I, Hamedinasab S. [Tahlil Mohtava Ketabhaye Motaleat Ejtemaee Sevvome Dabestan Chape Jadid V Ghadim bar Mabnaye Masadighe Arzeshhaye Sand Melli Barname Darsi]. Proceeding of National Conference on Curriculum Changes in Education. University of Birjand: Nashr 4derakht. 2014: 341- 344. [Persian]
6. Nozhouri Pahrabad R, Rasouli S. [Values Education in Pre- Professional Level of Religion Textbooks: Strategies towards Desired Situation through a Review of the Status Que]. Faslname iranie kodakane estesnaee. 2012; 12(1): 65 - 73. [Persian]
7. Hakimzade R, Mosavi A. [Amozeshe arzeshha dar mohtavaye ketabhaye darsi dini dore rahnamaee: barrasi vazeiate mowjoud va erae rahkarhaee baraye vazeyate matloub]. Journal of Curriculum Studies. 2008; (11): 95 - 117. [Persian]
8. Motamed-Jahromi M, Dehghani S. [Students' Attitudes toward Principles of Medical Ethics and Matching them with Islamic Ethics in Kerman University of Medical Sciences]. journal of babol University of Medical Science. 2014; 16(7): 29-35. [Persian]
9. Charon R, Fox RC. Critiques and remedies: medical students call for change in ethics teaching. JAMA. 1995; 274(9): 767- 771.
10. Larijani B. [Editorial]. Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine. 2008; 1(2): 0 [Persian]
11. Lovett LM, Seedhouse D. An innovation in teaching ethics to medical students. Med Educ. 1990; 24(1): 37-41.
12. Selvakumar D, Joseph LB. The importance of including bio-medical ethics in the curriculum of health education institutes. Educ Health. 2004; 17(1): 93-6.
13. Stemler S. An overview of content analysis. Practical Assessment, Research & Evaluation. 2001; 7 (17).
14. Krippendorff K. Content Anahysis An Introduction To Its Methodology. SAGE Publications; 2004.
15. Soleymanpour Asl M, Bani Fateme H. [Motaleye rabeteye beyne nezame arzeshha va mizan mosharekate ejtemaei daneshjoyane dokhtar va pesar daneshgahe payame nour shahre miyandoab]. Faslname Zan va Motaleate khanevade. 2010; 2(8): 69- 93. [Persian]
16. Lotfabadi H, Norouzi V. [nazariyepardazi va meghyas sazi baraye Sanjesh nezame arzeshi daneshamozan nojavan iran]. Faslname noavarihaye amozeshi. 2004; (7): 33- 58. [Persian]
17. Mirdrikwandi R. [Rabeteye shakhsiat ba nezamhaye arzeshi az didgah alport]. Majale marefat. 2010; 12 (64): 74- 82. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

18. Ekrami M, Dashtevan Ardestani Z, Frahbod A. [Measuring Students' Values in Payame Noor University of Tehran Province]. Quarterly journal of Research and Planning in Higher Education. 2011; 17(2): 121-136. [Persian]
19. Samiei F, Naeli H, Neshatdost HT. [Barrasiye rabeteye beyne nezam arzeshha va khalaghiyat dar daneshjoyan sal avale daneshgahe esfehan]. Majale daneshgah esfehan. 2005; 19(2): 83- 98. [Persian]
20. Mehrabizade honarmand M, Mahmodi M, Shekarshekan H, Najariyan B. [Moghayese nezame arzeshi va negareshhaye daneshamozan sale sevome dabirestanhaye ahvaz ba valedeyne va nazdiktarin dostan hamkelasi anan]. Majale olom tarbiyati va ravanshenasi daneshgah shahid chamran ahvaz. 2004; 3(1 - 2): 121- 142. [Persian]
21. Noorbala A, Roshan R, Faghihzadeh S, Shakeri R, Salehi M. [The Study of Value Hierarchies of Shahed University Students During 1998-2001]. Daneshvar Raftar. 2008; 14 (22): 83- 108. [Persian]
22. Sarokhani B. [Raveshhaye tahghigh dar oloume ejtemaee: Raveshhaye kami amare pishrafte]. Tehran: nashre didar; 2008. [Persian]
23. Akbari Borang M, Mahram B. [Content Analysis of the 3rd-Grade Guidance School Student's Text Booksin Regard to Emotional Intelligence]. Pazoheshhaye Ravanshenakhti. 2014; 16(2): 42- 59. [Persian]
24. Tvakoli M. [Arzeshha: mafahim va abzarhaye sanjesh]. Name pazohesh. 1999; (14-15): 131- 166. [Persian]
25. Koruklu N, Aktamis H. Study of Prospective Teachers Conceptualization of Value Preferences. Education Sciences: Theory & Practice. Educational Consultancy and Research Center. 2012; 12(2): 1303- 1307.
26. Keylani M. [Falsafe tarbiate eslami: motale tatbighi falsafe tarbiate eslami va falsafehaye tarbiati moaser]. Ghom: pazoheshgahe hoze va daneshga va sazman motale va tadvin kotob olome ensani daneshgahha; 2010. [Persian]
27. Baraheni M(Translator). [Azemone barrasiye arzeshha]. Alport G, Vernon F, Lindzi G(Authors). Moasese ravan tajhize sina; 1986. [Persian]
28. Valikhani M, Saadatfar H, Rahimi A. [Determination the values of employees based on Allport value system theory (Case study: Shahrekord University of Medical Sciences)]. Journal of Shahrekord University of Medical Sciences. 2014; 15 (6): 150 - 158. [Persian]
29. Moradi GH, Azimi A, Fazaeli S, Yosefi M, Karami P, Torabi A, et al. [Moghayese vaziate nezame arzeshi beyne daneshjoyan term aval v akhar daneshkade pirapezeshki mashhad ba estefade az nazariehaye sakhtare arzeshie Schwartz v Alport dar sale tahsilie 91- 92]. Gozareshe tafsilie payan tarhe tahghighatie mosavabe shoraye pazoheshi mashhad University of Medical Sciences; 2012. [Persian]
30. Ekrami M. [Assessing the "Value" System of the Professors and Students in Shahed University]. Daneshvar Raftar. 2010; 16(39): 31 - 44. [Persian]
31. Rokeach M. The nature of human values. New York: Free Press; 1973.
32. Schwartz SH. A Theory of Cultural Values and Some Implications for Work. Applied Psychology 1999; 48(1): 23-47.
33. Faramarzi D. [Nazarie sakhtare modavvare arzeshhaye Schwartz]. Name Pazohesh. 1999; (14-15): 107-129. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]

Content Analysis Table of Medical Ethics Book Based on Allport's Theory of Value System

Farideh Asgharzade Yazdi[1], Mohsen Ayati[2], Asadollah Zanguei[3], Reza Dastjerdi[4]

Abstract

Introduction: *Regular assessment of academic textbooks and revision of teaching methods are critical for making such textbooks more efficient in meeting the needs of the new generation and conveying values to them. Therefore, in line with the necessity of textbook evaluation, this research examined the extent to which the Medical Ethics book named "physicians and ethical considerations" observed Allport's value components.*

Methods: *The research was carried out by means of content analysis with a quantitative approach and was categorical in type. The Medical Ethics Book (physician and ethical considerations) published in 2004 by deputy of education and university affairs, Ministry of Health and Medical Education was subject to analysis. Analyses were based on Allport's value system. Units of content analysis were sentences which directly or indirectly (their concepts) referred to one of Allport's value components. Scott's formula was used to determine the reliability. In order to check the reliability, ten percent of the total content of the book along with definitions associated with value components and related indicators were recoded by a second rater and the agreement was found at 0.90 as the reliability index.*

Results: *The mean of value orientation in a total of 879 sentences referring to values was 146.5±1 with the standard deviation of 2.766. Findings showed, were ranked as social values (30.83% with 271 sentences), religious values (23.43% with 206 sentences), political values (23.09% with 203 sentences), theoretical values (10.35% with 91 sentences), economic values (9.55% with 84 sentences) and aesthetic values (2.73% with 24 sentences).*

Conclusion: *Social values were highly expressed in the book and aesthetic values were dealt with to a lesser degree. Therefore, considering the importance of the matter, it is suggested that the content of this book be revised and take theoretical, economic and aesthetic aspects into account in order to bring balance to even content distribution.*

Keywords: Content analysis, medical ethics, physicians, values

Addresses:
1. (✉) MA student of Curriculum Development, Depatrtment of Education Sciences, Faculty of Psychosloghy & Educational Sciences, University of Birjand, South Khorasan, Iran. Email: asqarzadeyazdif@yahoo.com
2. Associate Professor, Depatrtment of Educational Sciences, Faculty of Psychosloghy & Educational Sciences, University of Birjand, South Khorasan, Iran. Email: mayati@birjand.ac.ir
3. Assistant professor, Depatrtment of Educational Sciences, Faculty of Psychosloghy & Educational Sciences, University of Birjand, South Khorasan, Iran. Email: asajed20001@yahoo.com
4. Assistant Professor, Faculty of Medicine, Birjand University of Medical Sciences, South Khorasan, Iran. Email: r.dastjerdi@bums.ac.ir

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-12]